

Arkivsak: 17/01508-10

Saksdokumenter:

Kirken i det offentlige rom (*deles også ut i papirutgave i møtet*)
Protokoll fra møte i LVFs nasjonalkomiteé 8. november 2017

Nytt fra den verdensvide kirke – Det lutherske verdensforbund (LVF)

Sammendrag

*Sammen med partnere i Stiftelsen Oljeberget oppnådde vi å sikre videre norsk UD-finansiering til LVFs **Augusta Victoria-sykehuset i Jerusalem**. Dette er kjærkomne penger til et meget viktig arbeid. Les mer om sykehuset her:

<https://jerusalem.lutheranworld.org/content/augusta-victoria-hospital-91>

Den norske kirke har hatt to personer inn i

Global Young Reformers Network” (2014-2017). Dette initiativet ble bekreftet av generalforsamlingen i 2017:

We give thanks for the witness and work of the 55 LWF Young Reformer projects and 25,000 people touched by these efforts. Youth have been leading the way on issues that are critical to our communion and striving toward full participation through intergenerational conversation and shared leadership.

Generalforsamlingen foreslo også en fortsettelse:

The Assembly commends the Young Reformers’ Network in conveying the insights of the Reformation for the new generation. The Assembly urges the Council to continue to sustain this Network and expand it to include those preparing for leadership in the church.

Administrasjonen samarbeider med Ufung om å nominere to nye representanter fra Den norske kirke i et program som går fra 2018 til 2021.

En oversettelse av LVFs «The Church in the Public Space», kalt «Kirken i det offentlige rom», er nå klar, med forord av preses og MKRs generalsekretær. Den inneholder blant annet en ABC for kirkens engasjement i det offentlige rom, og den vil være nyttig for en kritisk gjennomtenkning, ikke minst av MKRs arbeidsområder. Studiemateriell vil snart gjøres tilgjengelig.

En annen viktig publikasjon fra LVF kom på tampen av fjoråret. Den bygger på en kristen-muslimsk fagkonferanse som LVF og Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, holdt i 2016. Vårt mangeårige medlem i Kontaktgruppa med IRN, Anne Hege Grung, er blant bidragsyterne. Temaet er svært aktuelt:

In the midst of polarization, hate speech and extremism haunting our communities, the articles in this book attest to the fact that dialogue is possible—dialogue within and between our communities about meaningful and responsible scriptural interpretation today. How do religious communities deal with those passages in their own sacred scriptures that condone or even justify violence? How do we deal with “texts of terror” in our own scriptures? It is vital that together we try to discern, explain and learn to be accountable in more explicit

ways to those key principles that inform our reading of sacred texts and help us to live in a shared world.

Boka kan lastes ned her:

https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2017/transformative_readings_of_sacred_scripatures-en.pdf

MKR's stab var representert på LVFs årlige «Round Table» for LVF i Genève 22-23. februar, med oppdateringer på partnerarbeid, input på strategiarbeid etc.

På det humanitære området er LVF blant annet engasjert i den økende flyktningsstrømmen fra DR Kongo til Uganda. Mer om dette arbeidet her; <https://www.lutheranworld.org/news/urgent-support-drc-refugees-needed>

Det arbeides med en tilbake-rapportering fra fjorårets generalforsamling i Windhoek til det kommende Kirkemøtet.

Vedlagt følger også protokoll fra møte i LVFs nasjonalkomité 8. november 2017.

Forslag til vedtak

MKR tar saken og protokoll fra møte i LVFs nasjonalkomité 8. november 2017 til orientering.

Kirken i det offentlige rom

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

Et studiedokument fra
Det Lutherske Verdensforbund (LVF)

Kirken i det offentlige rom

Et studiedokument fra Det Lutherske Verdensforbund (LVF)

© The Lutheran World Federation, 2016

ISBN 978-82-7545-138-3

Redaktør: Det Lutherske Verdensforbund, Avdelingen for teologi og offentlige vitnesbyrd (*Department for Theology and Public Witness*)

Redaktør for norsk oversettelse: Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke og Bispemøtet i samarbeid med professor emeritus Kjell Nordstokke.
Oversatt til norsk av Andreas Kristiansen.

Design og layout: Det Lutherske Verdensforbund, Avdelingen for teologi og offentlige vitnesbyrd og Kontoret for kommunikasjonstjenester.

Forsidefoto: Bildet viser unge voksne fra Det Lutherske Verdensforbunds medlemskirker på klimatoppmøtet i Peru i 2014. Til venstre står Christiana Figueres, daværende leder for sekretariatet som følger opp FNs klimakonvensjon. Figueres deltok i en symbolsk lystenning for å markere slutten på den globale aksjonen «Fast for the Climate». Foto: LVF/Sean Hawkey

Trykk: BK Grafisk
Trykket på FSC-godkjent papir

Innhold

Forord til den norske utgaven	5
Forord.....	7
Innledning.....	9
Den globale samtalen om religionens offentlige rolle	9
Guds nærvær i verden som grunnlag for kirkens rolle i det offentlige rom	10
Dokumentets mål og struktur.....	12
Det offentlige rom – et rettferdig sted for alle	15
Et rettferdig sted for alle	15
Det offentlige rom – virkeligheten	15
Flytende grenser	17
Kirker som offentlige rom.....	18
Spørsmål om dynamikken i det offentlige rom	18
Å være kirke i det offentlige rom – et luthersk perspektiv.....	19
Frigjort av Guds nåde – vårt dåpskall	19
Å skjelne mellom det åndelige og det verdslige regimentet	20
Utfordringer med å skjelne mellom de to regimentene	22
Spørsmål angående skillet mellom de to regimentene	24
Typiske trekk ved lutheraneres offentlige engasjement	25
Mot og tydelighet: Troens vitnesbyrd i det offentlige rom	25
Tålmodighet og utholdenhet: Håpets vitnesbyrd i det offentlige rom..	26
Solidaritet og myndiggjøring: Kjærlighetens vitnesbyrd i det offentlige rom.....	26
Spørsmål om typiske trekk ved luthersk samfunnsengasjement	27
Hvordan kirken engasjerer seg i det offentlige rom	29
Eksempler på samfunnsengasjement.....	29
Eksempel 1: Engasjement for flyktninger	29
Eksempel 2: Engasjement for å overvinne rasisme og ekskludering	29
Eksempel 3: Engasjement for likestilling.....	30
Eksempel 4: Engasjement for klimarettferdighet.....	30
Eksempel 5: Engasjement for fredelige interreligiøse relasjoner	31

Tre dimensjoner ved samfunnsengasjement	31
Spørsmål om kirkens engasjement	33
Handlingsplan for kirkens engasjement i det offentlige rom	35
Analysere samfunnsspørsmål på inkluderende vis	35
Styrke tillitsfulle relasjoner.....	35
Imøtegå urett	35
Løfte opp tegn til håp	36
Myndiggjøre mennesker	36
Kirken i det offentlige rom –	
En uttalelse fra Det Lutherske Verdensforbund	37
1. Lutheranere bekrefter kallet til samfunnsengasjement.....	37
2. Lutheranere forplikter seg på å styrke det offentlige rom som et rettferdig sted for alle	38
3. Lutheranere bekrefter religiøse fellesskaps offentlige rolle og ansvar	38
4. Lutheranere understreker forskjellen mellom det verdslige og det åndelige regimentet	38
5. Lutheranere erkjenner det offentlige rom som et felles rom	39
6. Lutheranere bekrefter at menneskerettighetene er et viktig verktøy for å fremme rettferdighet og fred.....	39
7. Lutheranere forplikter seg til fem hovedaktiviteter i det offentlige rom	39
Studiegruppen	41

Forord til den norske utgaven

*Ved Helga Haugland Byfuglien, preses i Bispemøtet,
og Berit Hagen Agøy, generalsekretær i Mellomkirkelig råd*

Kirkens deltagelse i den offentlige debatt har vært viet stor oppmerksomhet. Ved sitt engasjement for blant annet klima og flyktninger har Den norske kirkes uttalelser vekket både glede og harme. Noen ønsker at kirken skal være enda tydeligere i enkeltsaker, mens andre fremhever at kirken må tydeliggjøres som trosfellesskap, ikke et meningsfellesskap. Opp igjenom historien har kirken både spilt på lag og utfordret myndigheter. Skillet mellom stat og kirke utfordrer oss til ny refleksjon om kirkens rolle som en selvstendig stemme i samfunnet.

Hele verden angår Gud. Spørsmålet blir derfor ikke om Den norske kirke skal engasjere seg i det offentlige rom, men på hvilken måte. Dette skjer gjennom blant annet uttalelser av Kirkemøtet, biskoper og sentralkirkelige aktører. Men like viktig er den enkelte menighets rolle i lokalsamfunnet. Diakoni, misjon, samarbeid og dialog er uttrykk for lokalkirkens engasjement i det offentlige rom. Hvilke premisser ligger til grunn for menighetens engasjement i samfunnet og hvordan arbeider man systematisk med det?

Kirkelig ansatte og frivillige blir også utfordret til å mene eller uttale seg om problemstillinger knyttet til en kristen livsanskuelse og aktuelle samfunnsproblemer. Ikke minst gjelder dette forkynnelse og undervisning over bibelske tekster som løfter frem menneskeverd, skaperverket, urettferdighet, fremmedfrykt, fattigdom, m.m. I dette er det klokt å ha arbeidet selvkritisk med hvordan man tolker det bibelske innholdet i lys av dagens virkelighet.

I forkant av Reformasjonsjubileet i 2017 utviklet Det lutherske verdensforbund studiedokumentet *The Church in the Public Space*. Det globale lutherske fellesskapets erfaringer med kirker i både verdens mest

velstående og krigsherjede land, er verdifulle når Den norske kirke skal forme rollen som engasjert folkekirke i en norsk, sekularisert og flerreligiøs kontekst. Vi håper dokumentet kan stimulere til en bredere samtale innad i Den norske kirke om både det teologiske grunnlaget for hvordan lutherske kirker engasjerer seg i samfunnet og om hvordan det kan uttrykke seg i konkrete saker i dagens samfunn.

Oslo, desember 2017

Forord

Ved Martin Junge, generalsekretær i Det Lutherske Verdensforbund

«Frigjort ved Guds nåde.» Ved 500-årsjubileet for reformasjonen i 2017 fastholder og feirer vi dette livgivende og frigjørende budskapet. Konsekvensene av at vi har opplevd Guds nåde har ringvirkninger langt utover kirkens fire vegger; det har en betydelig innvirkning på vår rolle i det offentlige rom. Reformasjonen var en katalysator for endring, både i kirken og i samfunnet. Martin Luthers pastorale og diakonale omsorg for mennesker fikk ham til å gå ut offentlig og protestere, kritisere og gi råd ut fra det han anså som evangeliets sannhet. Menneskers lidelse gikk sterkt inn på ham. Hans profetiske¹ vrede rettet mot de mektige i kirken og samfunnet drev ham til å legge fram sine teologiske innsikter, som han utviklet i bønn og akademisk virke.

«Frigjort ved Guds nåde.» Menigheter bygger fellesskap og deltar aktivt i det offentlige rom for å jobbe for rettferdighet, fred og forsoning. Noen ganger tar dette form av synlige aktiviteter, andre ganger vitner menigheter frimodig ved å tjene sine nestes behov gjennom et lavmælt og vedvarende diakonalt nærvær. Det Lutherske Verdensforbund (LVF) har med sine medlemskirker, aktiviteter og prosjekter vært tungt involvert i fellesskapsbasert kamp for fred, rettferdighet og menneskerettigheter.

Samtidig har LVF engasjert seg i en teologisk refleksjon som utvider vår forståelse av hva det innebærer å være kirke i det offentlige rom i dag. LVF-konferansen «Globale perspektiver på reformasjonen. Møter mellom teologi, politikk og økonomi», som fant sted i Windhoek i Namibia i tiden rundt reformasjonsdagen 2015, ga klare analyser og inspirerende perspektiver på hvordan vi kan nærme oss aktuelle samfunnsproblemer teologisk. LVF inviterte også økumeniske og tverreligiøse partnere til å

¹ Den norske redaksjonens kommentar: begrepet *profetisk* er et mye brukt begrep i internasjonal økumenikk, men kan lyde fremmed i en norsk språkvirkelighet. Begrepet viser til den kritiske røsten de gammeltestamentlige profetene hadde inn i sin samtid.

være med og utforske hvordan religiøse fellesskap på meningsfullt vis kan bidra til å styrke det offentlige rom, gjennom konsultasjoner i januar 2014 i Münster i Tyskland, i mai 2014 i Dar es Salaam i Tanzania og i september 2015 i Hongkong.

Dette studiedokumentet ble utformet av en internasjonal gruppe av lutherske teologer som ble valgt i november 2014 på LVFs ledermøte bestående av styreleder erkebiskop dr. Antje Jackelén (Sverige), biskop em. dr. Suneel Bhanu Busi (India), dr. Eva Harasta (Østerrike), dr. Eneida Jacobsen (Brasil), Kathryn Lohre (USA) og dr. Jerzy Sojka (Polen). Biskop em. Zephania Kameeta måtte trekke seg fordi han ble utnevnt til minister for fattigdomsbekjempelse og samfunnsvelferd i Namibia. Lusungu Mbiliny (Tanzania) ble utnevnt som hans erstatter. Denne gruppen møttes i januar 2015 ved Evangelische Akademie Bad Boll i Tyskland, på konferansen i Windhoek i Namibia i oktober 2015 og ved Sigtuna-stiftelsen i Sverige i februar 2016. Jeg vil gjerne få uttrykke min takknemlighet til gruppens medlemmer for deres utrettelige innsats med dette arbeidet.

Jeg inviterer herved medlemskirker, LVF-prosjekter, teologiske utdanningsinstitusjoner, samt økumeniske og tverreligiøse partnere til å lese dette dokumentet og ta disse spørsmålene på alvor. Teksten er et viktig referansedokument ved reformasjonsjubileet og videre framover. Må dette dokumentet bli et redskap i arbeidet med å myndiggjøre det lutherske fellesskapet og dets partnere til aktivt engasjement både lokalt og globalt, så det offentlige rom kan bli et rettferdig sted for alle.

Innledning

Den globale samtalen om religionens offentlige rolle

De siste årene har det århundregamle spørsmålet om religionens samfunnsrolle fått ny oppmerksomhet i offentligheten. Religion berører menneskers hjerter, tanker og handlinger, og har stor innflytelse og påvirkningskraft. Det er mange eksempler på hvordan religiøse ideer og aktiviteter har bidratt til å beskytte menneskers verdighet og rettet fokus på fattigdom og lidelse. I hele verden forteller mennesker historier om hvordan deres tro eller religion kan lede, frigjøre, trøste, myndiggjøre, forvandle eller lege livet deres, både individuelt og i fellesskapet. Religion har blitt lovprist på grunn av sin kraft, men også blitt betraktet med frykt og mistanke. Religiøse aktører som har handlet på manipulerende, dominerende eller voldelig vis har blitt gjenstand for kritikk og noen ganger motstand. Det er urovekkende når religiøse aktører konkurrerer med hverandre på en aggressiv måte og skaper splittelse.

Mens tro og religiøs tilhørighet gir mennesker styrke og myndiggjør dem, kan det også skape sårbarhet. Religion kan forsterke skjulte maktstrukturer, men har også et potensial til å avdekke de underliggende maktstrukturene som skaper undertrykkelse og sårbarhet.

Spørsmålet om religionens samfunnsrolle berører menneskers eksistensielle erfaringer og tar opp spørsmål av omfattende karakter. Er religion privat eller offentlig? Hvordan bør de sekulære og religiøse sfærene berøre hverandre i samfunnet? Disse spørsmålene har vært gjenstand for debatt. Globalt sett berører denne diskusjonen minst fem viktige områder:

- **Religion og politikk:** Hvordan bør religiøse samfunn, politiske aktører og institusjoner relatere til hverandre? Hva er det konstitusjonelle og rettslige rammeverket for religiøst liv i samfunnet, og hvordan skal troende leve som borgere i sine respektive samfunn? Hvordan bekrefter eller undergraver religiøse aktører internasjonal menneskerettighetspraksis?
- **Religion og økonomi:** Hvordan artikulere troende sitt syn på et rettferdig samfunn? Hvordan handler troende som produsenter, konsumenter og forhandlere innenfor den nyliberale markedsøkonomien? Hvordan reagerer religiøse fellesskap på det faktum at markedsrasjonalitet har blitt den rådende målestokken på nesten alle områder av livet?

- **Religion og kultur:** Hvordan responderer religiøse fellesskap på måten kulturen påvirker menneskers oppfatning, tolkning og analyse av virkeligheten? Hvordan bruker religiøse fellesskap kulturelle uttrykk som media? Hvordan behandler media religiøse spørsmål? Finnes det kritisk og selvkritisk refleksjon over bruk og misbruk av media? Hvordan hjelper eller hindrer ulike typer media og andre kulturuttrykk det offentlige rom i å være rettferdig for alle?
- **Religion og vold:** Hvordan responderer religiøse fellesskap på vold i hjemmet, på institusjoner eller i det offentlige? Hvordan fordømmer eller oppmuntrer religiøs lære og religiøs praksis til voldshandlinger, og hvordan overvinnes de vold og legger til rette for forsoning? Hvordan formidler religiøse fellesskap sitt budskap om fred i det offentlige rom på troverdige og konkrete måter?
- **Religion og vitenskap:** Hvordan møtes religiøse og vitenskapelige verdensbilder? Hva slags vitenskapelig kunnskap kan fremme kirkens engasjement i det offentlige rom? Hvordan kan vår tro på kunnskap (vitenskap) og vår kunnskap om tro (teologi og religiøs praksis) samvirke til det beste for verden?

I en tid der den politiske debatten har blitt polarisert i mange land er det viktig at religiøse fellesskap oppmuntrer kvinner, menn og ungdom til å diskutere disse spørsmålene – både innenfor og utenfor sine fellesskap. Dette bør gjøres på alt fra rådsmøter, i kirkelig utdanning, til møteplasser i kirker og forsamlingshus. Alle de fem områdene kan være med å utvide samfunnets offentlige rom.

Religiøse fellesskap gir uttrykk for hvordan de ser for seg et felles offentlig rom, samtidig som de lytter til og er bevisste på andres perspektiver, både religiøse og ikke-religiøse. I dette samspillet mellom ulike tros- og livssynsamfunn kan man finne ut av og bekrefte hva man har til felles og lære å respektere forskjeller.

Guds nærvær i verden som grunnlag for kirkens rolle i det offentlige rom

Gud elsker verden og slutter aldri å forholde seg til den: Denne dype overbevisningen motiverer kirken til å engasjere seg i det offentlige rom. Gud skapte verden ved Ordet og ga den liv ved Ånden. Ved den inkarnerte Jesus Kristus kom Gud helt konkret inn i verden, i medfølelse for denne verdens gleder og lidelser, håp og smerte. I Jesus Kristus feiret Gud gleden under

bryllupet i Kana og sørget for at alle fikk nok vin. I Jesus Kristus utholdt Gud tortur og en ydmykende død på korset. Slik sørget han for at hver eneste dimensjon ved menneskelivet, selv den mest grusomme og smertefulle erfaring, inneholder et løfte om Guds nærvær. Gud valgte inkarnasjonen av Jesus Kristus til å åpenbare hvem Gud virkelig er for menneskeheten og hele skapelsen. Guds inngripen i verden flytter kirkens teologi og praksis ut i verden – til det offentlige rom.

Som menigheter og kristne er vi formet av evangeliets budskap, den frigjørende kraften som forvandler oss til å leve et liv som gjenspeiler evangeliet. Reformasjonens gjenoppdagelse av rettferdiggjørelse ved nåde, gjennom troen, medførte en fornyet visjon om et rettferdig samfunn og forvandlet individer, kirken og andre institusjoner. Denne dypere forståelsen av evangeliet førte til en åndelig klarhet som frigjorde en kraft som bidro til å forvandle samfunnet. Ett konkret eksempel er den systematiske tilnærmingen til å hjelpe fattige gjennom å opprette en «felleskasse» og på den måten anerkjenne fellesskapets ansvar for samfunnets mest utsatte. Reformatorene oppfordret de politiske beslutningstakerne og økonomiske kraftsentrene til ikke bare å dekke menneskers umiddelbare behov, men også til å gjøre noe med årsaken til fattigdom, økonomisk marginalisering og uvitenhet.

Utdannelse for alle, et av reformasjonens hovedanliggender, er fortsatt i sentrum for kirkens nærvær i verden. Målet er å myndiggjøre mennesker til å bli ansvarlige borgere som kan styre sine egne liv og bidra til fellesskapet på meningsfullt vis. Utdanning ble ansett som en helhetlig prosess som frigjør og utvikler hjerte og sinn, kropp og sjel; det myndiggjør alle mennesker til å utføre sin plikt som borgere.

Rettferdig og ansvarlig styring av kirke og samfunn har alltid vært viktig for lutheranere. Der man i tidligere århundrer gjerne la vekt på statens maktutøvelse, har det i dag rettes det større oppmerksomhet på sivilsamfunnet skjedd en endring. I dag rettes det større oppmerksomhet på sivilsamfunnet og den rollen borgere har når de aktivt tar del i det offentlige rom.

Lutheranere er aktive i det offentlige rom, ikke bare som individer, men også som et fellesskap av troende. De lutherske kirkene har alltid vært aktive i storsamfunnet i ord og gjerning. Etter at Det Lutherske Verdensforbund ble grunnlagt i 1947, har det kommet med offentlige uttalelser og resolusjoner om aktuelle spørsmål gjennom sine styrende organer. Den første resolusjonen fra LVFs første sammenkomst i Lund handlet om å kjempe for «hjemløse og fordrevne mennesker og flyktninger, uavhengig av deres opprinnelse, språk, nasjonalitet eller status.»² Resolusjonen oppfordret

² The Lutheran World Federation, *Proceedings of the Lutheran World Federation Assembly, Lund, Sweden, June 30 – July 6, 1947* (Philadelphia, PA: The United Lutheran Publication House, 1948), s. 92.

nasjonale myndigheter og FN til å støtte religions- og trosfrihet. Siden den gang har LVF kontinuerlig kommet med uttalelser om ulike tema og utfordringer, blant annet med anbefalinger til medlemskirker og politiske beslutningstakere på ulike nivåer.

Kirkens aktive nærvær i det offentlige rom inkluderer religiøs kommunikasjon som forkynnelse og bønn. Det innebærer også kommunikasjon på sekulære arenaer i form av offentlige uttalelser og ulike uttrykk for politisk beslutningspåvirkning. Kirkens handlinger spenner fra diakonalt engasjement og fellesskapsbasert handling for fred og rettferdighet i lokalsamfunnet, til å jobbe for institusjonelle endringer både lokalt og globalt.

Hver menighet og kirke har sin historie som viser deres samfunnsengasjement. Det er flere ytre faktorer som påvirker hvordan menigheter er aktive i det offentlige rom: Grunnloven og juridiske forskrifter danner et rammeverk for hvordan religiøse fellesskap kan organisere seg og samhandle med andre. Majoritets-/minoritetssituasjoner påvirker dessuten religiøse fellesskaps slagkraft og handlingsrom. En annen faktor når det gjelder kirkens gjennomslag i det offentlige rom er nærhet eller avstand til aktører i andre deler av samfunnet, som kultur, økonomi, politikk, media og academia. Det er tydelig at kirkens gjennomslag i samfunnet ikke bare er avhengig av antall, for det finnes tallrike eksempler på religiøse minoriteter som har hatt betydelig innvirkning på samfunnet.

I noen situasjoner har menigheter blitt inspirert av profeten Jeremias kall: «Dere skal fremme fred for den byen som jeg har ført dere til i eksil, og be til Herren for den! For når den har fred, har også dere fred» (Jer 29,7). Dette har gjort at menigheter aktivt har inngått samarbeid med andre fellesskap med tanke på alles beste. Der hvor kirkesamfunn har blitt en maktfaktor eller er veletablert, har Paulus sin advarsel om ikke å tilpasse seg blitt en viktig påminnelse for kirkens vitnesbyrd: «Innrett dere ikke etter den nåværende verden, men la dere forvandle ved at sinnet fornyes, så dere kan dømmes om hva som er Guds vilje: det gode, det som er til glede for Gud, det fullkomne» (Rom 12,2).

Dokumentets mål og struktur

I anledning reformasjonens 500-årsjubileum ønsker vi med dette dokumentet å løfte fram samfunnsengasjement som kirkens kontinuerlige svar på friheten vi har fått i Kristus, et kall til å elske og tjene vår neste. I et slikt engasjement kommer reformasjonens forståelse av evangeliet, kirken og samfunnet til nytte. Dette dokumentet kaller LVF og dets medlemskirker til et større samfunnsengasjement når vi sammen skuer mot framtiden som et globalt fellesskap.

I den første delen skisserer vi opp hva som kjennetegner det offentlige rom og fremmer tanken om at det skal forstås som et «rettferdig sted for alle»: Vi ønsker å vise at kirkens nærvær og aktiviteter kan bidra til å skape et offentlig rom som er inkluderende, rettferdig og fredelig.

Den andre delen skisserer opp den teologiske begrunnelsen for samfunnsengasjement i et luthersk perspektiv. Dåpskallet anses som grunnlaget for kirkens samfunnsengasjement. Gjennom troen erfarer vi at Gud frigjør oss, ved nåde. Troen gir oss et perspektiv til å se Guds ønske om et godt liv for alle, og frigjør oss til uselvisk å vise omsorg for vår neste. Vi behandler også innsiktene og utfordringene knyttet til den teologiske læren om de to regimenter.

I den tredje delen knytter vi samfunnsengasjement til de tre verdiene vi møter i 1. Korinterbrev 13: tro, håp og kjærlighet. Kirkene er kalt til, gjennom å analysere og vurdere behov i samfunnet, å bestemme seg for hvor de trenger å tale og handle, hvem de skal samarbeide med og hvem de skal utfordre.

Den fjerde delen gir fem konkrete eksempler på hvordan LVF forsøker å praktisere dette i offentligheten. Den viser også hvordan tre hoveddimensjoner – praksis, ideer og strukturer – må anvendes når kirken bidrar til å forme det offentlige rom som et rettferdig sted for alle.

Den siste delen oppsummerer hovedtankene i dokumentet ved å foreslå noen retningslinjer for kirkens engasjement i det offentlige rom.

Hver av delene kan brukes som et verktøy til å analysere dynamikken mellom kirken og det offentlige rom i leserens eget nærområde. De tre spørsmålene etter hver del kan bidra til denne refleksjonen.

Det offentlige rom – et rettferdig sted for alle

Et rettferdig sted for alle

Vårt mål som kristne er å gjøre alle deler av det offentlige rom fritt tilgjengelig for alle, og bryte ned skillelinjer på grunn av hudfarge, kaste, religion eller kjønn. Dette har både fysiske og sosiale dimensjoner: Offentlige rom er steder som er tilgjengelige for et fellesskap, i motsetning til privateide steder. Slik kan de bli steder der samfunnet kommuniserer og utveksler ideer, ressurser, kritikk og informasjon om ulike spørsmål. En park er for eksempel offentlig. Den kan være et sted for sosiale sammenkomster og politiske demonstrasjoner og slik anta en kommunikativ, sosial funksjon.

Offentlige rom kan være steder for sosial myndiggjøring, der grupper som tradisjonelt har blitt utestengt fra sosiale, politiske og økonomiske prosesser gjør sine stemmer hørt og får fremmet sine krav offentlig. Dermed blir de i stand til å bidra til politiske og samfunnsmessige endringer. De siste tiårene har nye samfunnsaktører skapt økt bevissthet på områder som likestilling, økonomi, miljø og diskriminering på grunnlag av kaste og etnisitet.

Et inkluderende offentlig rom er et resultat av at flere offentlige rom sammenfaller på et sted der mennesker kjenner delt eierskap og tilhørighet. Kommunikasjon i samfunnet blir mulig når offentlige rom som representerer ulike interesser og tanker møtes. Dette spiller en viktig demokratisk rolle i dannelsen av den offentlige opinionen og framveksten av en felles innsats for rettferdighet. Gjennom å møte og anerkjenne ulike perspektiver, krav og ønsker, blir et samfunn bedre rustet til å arbeide for at alle skal ha det godt. Tre grunnleggende trekk preger det offentlige rom som et rettferdig sted for alle:

- Lik tilgang til felles goder og politiske beslutningsprosesser
- Sikkerhet, spesielt for de mest utsatte menneskene
- Meningsfull deltakelse av og samhandling mellom alle grupper i samfunnet

Det offentlige rom – virkeligheten

Et inkluderende offentlig rom gir lik tilgang og mulighet for deltakelse, og alle som oppsøker det skal føle seg velkomne og trygge. Menneskers erfaring med det offentlige rom er imidlertid ofte svært annerledes.

- Urfolk i mange land kjemper for rettferdighet og verdighet. De kjemper for retten til land og livsopphold, for å overvinne fattigdom og for å få tilgang til offentlige tjenester.
- Personer med nedsatt funksjonsevne møter fortsatt vanskeligheter i det offentlige rom ettersom bygninger og offentlig transport ofte ikke tilrettelegges for dem. Dermed hindres de i å utøve sine grunnleggende politiske og økonomiske rettigheter.
- Rasisme og kaste-diskriminering preger mange menneskers tilværelse og leder til stadig utbrudd av vold, ødeleggelse og død.
- Ofte er det ikke trygt for mennesker å ferdes fritt ute, spesielt ikke for kvinner og mennesker som blir oppfattet som annerledes.
- Det er økende bevissthet om den volden og aggresjonen homofile, lesbiske og transkjønnede blir møtt med i det offentlige rom.
- Ulike tilfeller av religiøs intoleranse preger mange samfunn. Mangelfull eller dårlig håndheving av religions- og trosfriheten begrenser likeverdig tilgang til det offentlige rom.
- Minoriteter og særlig utsatte grupper har begrenset tilgang til fellesgoder og blir ofte urettferdig framstilt i media.
- Vi blir bombardert med reklame som framhever urealistiske kroppsi-dealer og en forbruksideologi som ikke er bærekraftig.

Manipulering, hersketeknikker og utnyttelse skaper segregering, ulik mulighet til tilstedeværelse og eksponering for fare og vold. Grupper som ignorerer eller aktivt marginaliseres fra det offentlige ordskifte og som ikke får sine krav tilstrekkelig møtt, ekskluderes fra det offentlige rom. Eksklusjonen henger ofte sammen med at visse grupper med politisk, økonomisk, kulturell, medial eller religiøs makt dominerer. Eksklusjon kan også skje i form av trakassering. I slike tilfeller blir mennesker riktignok inkludert i det offentlige rom, men de opplever å være gjenstand for press og trusler.

Voldelige, manipulerende og truende måter å kommunisere på gjør oss klar over behovet for å jobbe kontinuerlig for et offentlig rom som er åpent for alle, der mennesker med ulik identitet kan samhandle som likeverdige på fredelig og meningsfullt vis. Når vi handler i det offentlige rom, plikter vi å skape en åpen, inkluderende og interaktiv atmosfære.

Det er avgjørende å finne passende metoder for å håndtere konflikter i det offentlige rom. Stemmer som forgifter det offentlige rom med hatefulle ytringer, undergraver det felles offentlige rom. Dette krever et juridisk rammeverk som muliggjør og beskytter fri, meningsfull og ikke-voldelig samtale. Dette må fremmes og støttes ved å forme gode etiske retningslinjer for offentlig interaksjon.

Flytende grenser

Skillet mellom offentlig og privat kan ikke trekkes helt klart. Det offentlige rom i et samfunn ligger på en akse mellom det individuelle og det vi er felles om. I våre hjem og kirker deltar vi i offentlig samhandling på nettforum, i smågruppesamtaler og på ulike religiøse tilstelninger. Vi engasjerer oss i spørsmål som påvirker våre liv, ikke bare kollektivt, men også på en svært personlig måte. Samfunnsordninger som dekker våre grunnleggende behov for mat, husrom og klær, arbeidsrettigheter, helse og utdanning påvirker oss daglig. Disse faktorene avgjør hvor mye tid vi kan tilbringe sammen med familien, hvor trygge vi føler oss når sykdommen og ulykken rammer og hvilke utsikter vi kan tilby framtidige generasjoner.

Offentlighetens grenser er flytende og kan reforhandles. Når vi definerer offentlige rom som tilgjengelige steder for et fellesskap, i motsetning til private steder, må vi huske at eierskapsrettigheter ikke er naturgitte, men bare eksisterer når det offentlige støtter opp under dem. Når vi beskriver offentlige rom som steder der et samfunn deler ideer og informasjon, minnes vi om at de fleste spørsmål som diskuteres offentlig, ikke kun handler om fellesskapet, men også griper inn i livet til individer, grupper og foreninger.

Beskyttelse av miljøet og klimaendringer er eksempler på offentlige spørsmål som angår oss alle, og som krever handling på individnivå, organisasjonsnivå og myndighetsnivå. I offentlige rom fremmer vi bevissthet og mottar ny informasjon om klima- og miljøutfordringer. Dette gjelder blant annet forurensning, vannkvalitet, samt utnyttelsen av naturressurser og menneskelige ressurser. Her kommer vi fram til felles løsninger som skal gjennomføres av individer, institusjoner og myndigheter.

Strukturer knyttet til familie, privatliv og nære relasjoner definerer kjønnsroller for kvinner og menn. Disse rollene leveres ut både privat og offentlig, de kan ikke henvises til bare én av sfærene. En streng oppfatning av hva som er privat har blitt brukt til å holde kvinner hjemme og hindre dem i å engasjere seg akademisk, politisk og i religiøst lederskap. Når vi erkjenner at det offentlige og det private glir over i hverandre, muliggjør det en kritisk tilnærming til maktforholdet mellom kjønnene som historisk sett har ekskludert kvinner fra frigjørende prosesser i offentligheten og henvist dem til privatsfæren.

Kirker som offentlige rom

Kirken har en offentlig dimensjon, for den er kalt til å være en endringsaktør i verden. Den ønsker å være en positiv faktor som bidrar til fellesskapets beste. Dette skjer ikke bare ved at kristne taler og handler utenfor kirkens vegger, men også gjennom måten de skaper rom på innenfor kirkeveggene. Kirkens medlemmer kommer ofte fra ulik bakgrunn, med stor spennvidde i kjønn, utdannelse, samfunnsklasse, etnisk tilhørighet, kaste og seksuell orientering. Midt i et slikt unikt mangfold finner kirkens medlemmer et viktig rom i kirken der de kan diskutere utfordringer som påvirker hele samfunnet. Ikke bare fra prekestolen, men også i smågrupper, kan folk få muligheten til å snakke om opplevelser av religiøs intoleranse eller forskjellsbehandling når det gjelder kjønn, etnisitet, kaste eller økonomi, både innenfor egen menighet og i samfunnet generelt.

I tillegg til å være et sted der man kan snakke om aktuelle spørsmål, har kirker også et konkret fysisk nærvær i samfunnet. Gudshus bidrar til å forme det offentlige landskapet – kirkelige ritualer er synlige, og forbi-passerende hører kirkeklokkene. Kirken kan tilby et rom for mennesker som søker fred og ro; kirken kan gi tilflukt og ly til alle i det offentlige rom.

Når et kirkefellesskap aktivt tar del i det offentlige rom, møter det mennesker og grupper med en annen tro og et annet verdensbilde. Kirken forsøker å ta opp felles bekymringer i håp om å bidra til det felles beste. Rettferdighet og fred er Guds gaver, ikke bare til dem som samles i den samme kirken, men til hele skaperverket. Kristne er kalt til å delta i Guds oppdrag om å gi liv i overflod til alle – ikke bare til kirkemedlemmer. Når menigheter isolerer seg fra spørsmål som opptar samfunnet, mister de muligheten til å være lys og salt i verden (Matt 5,13–16). I Kristus omfavner Gud våre skrøpeligheter og lidelser, og gir menneskeheten nytt liv. Menigheter er kalt av Gud til å ta steget ut av kirkedøra og på profetisk vis leve midt iblant alle skrik og håp i deres lokale og globale kontekst.

Spørsmål om dynamikken i det offentlige rom

- Hva er de viktigste offentlige rommene og de mest presserende samfunnsproblemer i din sammenheng?
- Hvilke aktører har mest innflytelse, og hvilke stemmer bør høres mer?
- Hvordan kan vi forbedre kvaliteten på det offentlige ordskiftet?

Å være kirke i det offentlige rom – et luthersk perspektiv

Frigjort av Guds nåde – vårt dåpskall

Som kirke er vi engasjert i det offentlige rom – ikke på tross av troen, men inspirert av troen. Dåpens og nattverdens gaver leder og styrker kirkens vitnesbyrd i det offentlige rom. Dåpens gave legger grunnlaget for kirken som fellesskap; den skaper et spesielt bånd mellom kristne og mellom kirkene.

Dåpen vitner om Guds ubetingede nåde. Gud, som har skapt alt, arbeider for en nyskaping av verden, og er avhengig av mennesker for å forberede sin vei. Den treenige Gud viser trofast kjærlighet, ofte på overraskende måter. Inkarnasjonen av Jesus Kristus forteller historien om hvordan han kom inn i denne verden og ga avkall på alt (Fil 2). Korset snur opp ned på våre menneskelige prioriteringer: det nedvurderer prestisje, makt og status og åpner en ny måte å leve i verden på.

Dåpen lærer kirken å se alle mennesker som skapt i Guds bilde, utrustet med lik verdighet. Trygge på at Gud har forsonet oss med seg, er vi fri til å vise andre omsorg. I sin avhandling *En kristens frihet* uttrykte Luther dette slik:

Et kristent menneske er en helt og holdent fri herre over alle ting og ikke underlagt noen.

Et kristent menneske er en tvers igjennom pliktskyldig trell under alle ting og underlagt enhver.³

Ved å forkynne at alle som «kommer opp av dåpens vann»⁴ er i fellesskap med Gud, understreker den lutherske tradisjonen at enhver person som er døpt, er kalt og utrustet til å delta i alle sider ved kirkens liv (1 Pet 2). Den hellige ånd øser ut Guds gaver over hele menigheten (Ef 4,11–13; 1 Kor 12,4–11) og utrunder menn og kvinner som ønsker å bidra inn i fellesskapet.

³ Martin Luther: Verker i utvalg. II, 1979, s. 203

⁴ Martin Luther, «To the Christian Nobility of the German Nation. Concerning the Reform of the Christian Estate, 1520», i Helmut T. Lehmann (red.), *Luther's Works*, vol. 44 (Philadelphia: Fortress Press, 1966), s. 129.

Slik deltar hele menigheten, og hvert eneste medlem, i formidlingen av kirkens offentlige vitnesbyrd. Alle hjerter, sinn og hender trengs for å utføre kirkens oppgave med å dele Guds visjon for denne verden og kjempe mot urett. Dåpen innebærer et kall til å leve i tro, håp og kjærlighet, et kall til å tjene vår neste og vise omsorg for alle. Slik er dåpen grunnlaget for det kristne engasjementet, både innad i kirken og i det offentlige rom.

Nattverdens gave bevarer og styrker kirkens fellesskap. Det er en stadig påminnelse om forsoningen gjennom Kristus og kaller kristne til å bli utsendinger til den verden Gud har forsonet med seg selv (2 Kor 5,20).

Dåpens og nattverdens gaver bygger og styrker kirken som Guds ords fellesskap. Sammen peker de mot kirkens grunnleggende kall, nemlig et omfattende oppdrag som inkluderer forkynnelse, profetisk diakoni og kamp for rettferdighet. I dette oppdraget har kirkens stemme i det offentlige rom en avgjørende betydning. De ulike sammenhengene der vi taler og handler offentlig – både innad i kirken og i samfunnet generelt – må omhyggelig skjelnes fra og relateres til hverandre. I denne forstand kan toregimentslæren som den lutherske tradisjonen har utviklet, gi oss noen viktige perspektiver.

Å skjelne mellom det åndelige og det verdslige regimentet

I luthersk teologi har det vært viktig å skjelne mellom det verdslige og det åndelige regimentet. Luther kom med kraftig kritikk av henholdsvis utilbørlig innblanding fra verdslige myndigheter i åndelige spørsmål, og av religiøse aktørers utilbørlige innblanding i verdslige spørsmål. I sine refleksjoner om verdslig myndighet definerte Luther begge regimentenes bestemte betydning og rekkevidde, og viste til begges begrensninger.⁵

Terminologien to «kongeriker» har i senere år blitt erstattet med uttrykket to «regimenter» eller «sfærer». Toregimentslæren peker på de to ulike måtene Gud styrer verden på, eller de to ulike måtene Gud tar vare på verden på: Det sentrale i det åndelige regimentet er erfaringen av rettferdiggjørelse, gjennom å ta del i Guds evangelium i og for verden. Sentralt for det verdslige regimentet er kampen for rettferdighet og for å opprette en stabil orden som garanterer fred i samfunnet.

Luther kaller det første regimentet Guds «egentlige gjerning» (*opus proprium*) siden det å forkynne evangeliet uttrykker selve essensen av Gud, som er kjærlighet. Det andre regimentet er Guds «ytre gjerning» (*opus alienum*)

⁵ Martin Luther, «Temporal Authority: To What Extent it Should be Obeyed» [1523], i Helmut T. Lehmann (red.), *Luther's Works*, vol. 45 (Philadelphia: Muhlenberg Press, 1962), s. 77–129.

fordi det kun er nødvendig av ytre årsaker, nemlig menneskets synd, som bryter ned samfunnet.

I det verdslige regimentet brukes lover til å strukturere og ordne samfunnet slik at alle mennesker kan leve sammen i fred. Lover blir håndhevet av domstolene; de er nødvendige på grunn av synden og skyldens realitet. Samtidig er drivkraften bak dette regimentet Guds kjærlighet ettersom det er en del av Guds opprettholdelse av verden (*conservatio mundi*): Gud lar ikke menneskene stå alene med alt rotet de har forårsaket. Men dette er ikke et direkte uttrykk for Guds kjærlighet, da myndigheter behøver kompetanse og evne til å tvinge folk til å adlyde reglene eller bruke makt for å nedkjempe vold.

Det åndelige regimentet refererer til Guds herrevelde over den forsonede nye skapningen, som allerede begynner å gjøre seg gjeldende i fellesskapet av troende. Ingen domstol bør være nødvendig her, ettersom det står i direkte motsetning til det åndelige regimentets karakter. Distinksjonen mellom de to regimentene innebærer en kritikk mot ethvert forsøk på å spre evangeliet ved hjelp av ytre tvang. Artikkel 28 i Confessio Augustana understreker at biskoper skal forkynne evangeliet, «ikke med menneskelig makt, men ved Ordet»⁶ (*sine vi humana, sed verbo*). Dette beskriver kjennemerket ved kirkens egentlige gjerning: å overbevise, ikke tvinge.

Vi må erkjenne at på tross av disse viktige teologiske innsiktene i skillet mellom de to regimentene, var forståelsen av religionsfrihet og toleranse i det sekstende århundret begrenset. Lutherske reformatorer bidro også til intoleranse, religiøs tvang mot mer radikale reformatorer, forfølgelsen av «anabaptistene» og den uhemmede polemikken mot jødene som har gitt gjenlyd oppgjennom århundrene. Dette er handlinger som man i senere tiår har tatt avstand fra, gjennom bot og forsoning.⁷ På grunn av disse

⁶ «Confessio Augustana», i Jens Olav Mæland (red.), *Konkordieboken* (Oslo: Lunde, 1985), s. 55.

⁷ I 1984 mottok LVF-kongressen i Budapest uttalelsen «Luther, lutherdommen og jødene.» Lutheranere erkjente Luthers anti-jødiske bemerkninger og hans voldsomme angrep på jødene som synd, og forpliktet seg på å fjerne ethvert tilløp til lignende synder fra sine menigheter, både i dag og i framtiden. Se dokumentasjonen i appendikset til boken Wolfgang Greive og Peter Prove (red.), *A Shift in Jewish-Lutheran Relations? A Lutheran Contribution to Christian-Jewish Dialogue with a Focus on Anti-Semitism and Anti-Judaism Today*, LWF Documentation 48 (Geneva: LWF, 2003), s. 196, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/dts-doc48-jewish-full.pdf.

Når det gjelder den teologiske støtten fra lutherske reformatorer til forfølgelsen av anabaptistene, ba LVFs generalforsamling i Stuttgart i 2010 om tilgivelse «fra Gud og fra våre mennonitt-søstre og -brødre.» The Lutheran World Federation, *Give us Today our Daily Bread. Official Report. LWF Eleventh Assembly, Stuttgart, Germany, 20-27 July 2010* (Genève: The Lutheran World Federation, 2010), s. 47f. http://assembly2010.lutheranworld.org/uploads/media/Mennonite_Statement-EN_04.pdf. Mennonitt-representantene mottok lutheranerne med åpne armer og sa: «Vi slutter oss med glede og ydmykhet til Gud og tilgir dere» (ibid., s. 50). Begge sider forpliktet seg på å opprette dypere relasjoner med hverandre.

prosessene har vi blitt mer oppmerksomme på faren for selvmotsigelser i vår lære og praksis. Vi fastholder at det er en viktig kontinuerlig oppgave å *la sine vi humana sed verbo* få utfolde sitt fulle potensial.

Utfordringer med å skjelve mellom de to regimentene

Gud hersker over både det verdslige og det åndelige regimentet. Det betyr at ingen side ved virkeligheten ligger utenfor rekkevidden av Guds forpliktelse overfor denne verden, og ingen side ved virkeligheten ligger utenfor Guds rekkevidde. Kirken er kalt til å formidle Guds kjærlighet til denne verden i ord og gjerning. Derfor må kirken heve sin stemme, myndiggjøre de svake, tjene de trengende og beskytte de mest utsatte når den er vitne til urett og undertrykkelse.

Skillet mellom de to regimentene hvor Gud regjerer har både styrker og svakheter. Toregimentslæren har for eksempel blitt feilaktig brukt til å foreslå at en sann åndelig kirke bør avstå fra samfunnsengasjement, slik at den holder seg ren og perfekt. Det har dessuten oppmuntret til blind lydighet i situasjoner der kirken burde gjort motstand ut fra dens tro og oppdrag.

På den annen side er en av styrkene til dette skillet at det hjelper oss å forstå hvordan vi kan omgås mennesker utenfor kirken i det offentlige rom uten å insistere på at de må bli kristne. Samtidig skal ikke tanken om de to regimentene får oss til å fornekte vår tro i det offentlige rom. På denne måten er skillet en retningsangiver for hvordan vi kan leve ut vårt kristne kall i et pluralistisk samfunn.

Skillet mellom de to regimentene kan i tillegg belyse det sammensatte samspillet mellom religion og politikk. Luther rådgå og formante prinsene råd i en rekke politiske spørsmål. Han ble ikke avskrekket av faren for å feilvurdere en politisk situasjon. I dag, som på Luthers tid, er en slik oppgave fylt med potensielle misforståelser. Kirken må følge nøye med i den offentlige samtalen og alltid være rede til å delta. Men samtidig må kirken aldri miste sin evne til å trekke et skarpt skille mellom det verdslige og det åndelige regimentet. Ut fra et luthersk perspektiv må teokratiske politiske ambisjoner tydelig fordømmes. Kirkens oppgave er ikke å dominere det offentlige rom. Tvert imot må den advare mot ethvert verdensbilde og enhver religion, det være seg kristendommen eller andre, som får dominere det offentlige rom.

Skillet mellom de to regimentene er relevant for å avgjøre religionens egnede rolle i relasjon til politiske spørsmål. Skillet mellom loven og evangeliet er en veiviser for kirken. Kirkens hovedoppgave er å forkynne evangeliet, men for å gjøre det må kirken også behandle loven på behørig vis. Den

lutherske tradisjonen skiller mellom den teologiske og den verdslige bruken av loven. I teologisk forstand avslører loven at alle mennesker er syndere. I den verdslige bruken av loven er målet å bevare orden midt i en syndig verden. På grunn av Guds engasjement for hele verden understreker disse to aspektene betydningen av å trekke det rette skillet og samtidig bevare de ulike regimentene i relasjon til hverandre.

Luther var klar over farene ved et urettferdig styre. Han tok til orde for en kritisk vurdering av politisk makt, både innenfor kirken og i samfunnet for øvrig. For Luther er rettferdig styring en forutsetning for å kunne leve sammen i rettferdighet og fred. Kirken må stille de verdslige myndighetene til ansvar ved hjelp av sin forståelse av Guds nåde og rettferdighet. Omvendt, når en luthersk menighet påtar seg oppgaver som kan eller bør utføres av staten, må den reflektere nøye over hvorvidt og hvordan disse oppgavene tilhører kirkens oppdrag.

Enhet under Guds styrende hånd fordrer et ansvarlig og gjennomslukt lederskap både i kirken og i det verdslige regimentet. Hvordan menigheter håndterer forskjeller og foretar beslutninger er en avgjørende del av deres offentlige vitnesbyrd. En stor andel av en menighets troverdighet avhenger av slike tilsynelatende trivielle ting – og slik bør det også være. En viktig del av ledelsen av kirken i dag er råd og møter der både lekpersoner og vigslede deltar.

Kirken må erkjenne og respektere at Guds herredømme også er virksomt i det verdslige regimentet, og den må være åpen for å erfare Guds nærvær også der. Rettigheter er et viktig rammeverk for å muliggjøre deltakelse i det offentlige rom. De bidrar med mekanismer som skal håndtere ulikhet og mangfold i befolkningen og sikre likhet for loven. Rettigheter er et viktig verktøy for å stille spørsmål ved diskursen om forholdet mellom majoritetsgrupper og minoritetsgrupper. De åpner for å påpeke urett. Kirken er kalt til å være pådriver og talerør for alle mennesker, fordi alle er skapt i Guds bilde. Derfor skal kirken understreke at de undertrykte, mest utsatte og fattige ikke er veldedighetsobjekter, men rettighetshavere. Kirken må forholde seg til og bruke de juridiske strukturene og opprettholde internasjonale menneskerettighetsstandarder.

På grunnlag av forskjellen mellom de to regimentene, hva er så kirkens konkrete kall i det politiske og offentlige rom? For det første må kirken kjempe mot politisering av religion og «religionisering» av politikk. En slik instrumentalisering av religion og politikk forvrenger og svikter både betydningen av og oppgaven til begge regimentene, og blir destruktiv for samfunnet generelt. For det andre må kirken verne om forskjellen mellom statsinstitusjoner og religion – både med tanke på sin egen maktbruk og styrende myndigheters rettmessige maktbruk. For det tredje må kirken følge nøye med på utviklingen i politikken og selv engasjere seg der det

kreves, ut fra deres forståelse av at Guds rettferdighet og nåde er en reell sosial størrelse. For det fjerde må kirken stadfeste det offentlige rom som et felles rom de deler med mennesker med annen tro og andre overbevisninger. I dette rommet har menneskerettigheter blitt et felles språk. Takket være menneskerettighetene har vi en felles grunn der vi sammen kan møte og takle globale utfordringer.

Spørsmål angående skillet mellom de to regimentene

- Hva er noen av din kirkes historiske eller nåtidige erfaringer der skillet mellom det verdslige og åndelige regimentet har sviktet, fungert godt eller er viktig i dag? Hvilke bibelske og teologiske motiver styrer din menighets samfunnsengasjement?
- Hva gjør din kirke for å skape ledelses- og styringskultur som tar ansvar og som tåler å granskes?
- Hvordan kan vi engasjere oss i samfunnsdebatten om for eksempel menneskerettigheter og bærekraftig utvikling på en hensiktsmessig måte?

Typiske trekk ved lutheraneres offentlige engasjement

Mot og tydelighet: Troens vitnesbyrd i det offentlige rom

Overbevisningen om at den som tror er rettferdiggjort av nåde knyttes til en bevissthet om den troendes status som både rettferdig og syndig. Vi står hjelpeløse overfor Gud, vi feiltolker Guds vilje kontinuerlig. Samtidig er vi fylt av Guds nåde og oppfyller spontant Guds vilje. Alle lutherske troende må erkjenne at disse to aspektene utgjør både kirkens og de individuelle troendes virkelighet. Kirken, fellesskapet av troende, må erkjenne at vi er både rettferdige og syndige på samme tid.

På grunn av dette kan ikke kirken påberope seg en overlegen stilling i den offentlige samtalen i form av en angivelig hellig autoritet. Kristen rettferdighet ligger i å anerkjenne Gud som Gud og nåden som en gave. Kristne blir frigjort av Guds nåde og kan derfor erkjenne sin egen urettferdighet og sosial urett som et problem som opptar dem like mye som samfunnet generelt. Dette er bakgrunnen for kirkens frihet til å forkynne og tjene frimodig i offentligheten.

Bibelen utfordrer oss: «Vær alltid klare til forsvar når noen krever dere til regnskap for det håp dere eier. Men gjør det ydmykt og med gudsfrykt» (se 1 Pet 3,15f). Derfor er det ingen motsetning mellom misjon og engasjement i det offentlige rom, slik det er skissert i dette dokumentet. Det er et grunnleggende offentlig anliggende å forkynne evangeliet, enten det skjer innenfor eller utenfor kirkens fire vegger. Ifølge den lutherske forståelsen er søndagsgudstjenesten en offentlig begivenhet, selv om den skaper et åndelig fellesskap gjennom bruken av sakramentene. Taler og andre typer forkynnelse kunngjør for all verden Guds kjærlighet og den frigjørende kraften i Guds nåde.

Kirken er avhengig av å lytte til Guds ord i sin forkynnelse. Det kan være vanskelig å skjelve Guds stemme i mylderet av de utallige religiøse budskapene som spres av ulike typer media. Derfor er teologisk refleksjon avgjørende for at kirken skal klare å tolke Guds ord. Det innebærer en vurdering av hvordan kirken leser Bibelen og forstår luthersk lære i dag. En viktig del av arbeidet med teologi og etikk er å analysere konteksten, både lokalt og globalt. Et slikt teologisk arbeid er en grunnleggende nødvendighet for å forstå kirkens offentlige vitnesbyrd klart.

Tålmodighet og utholdenhet: Håpets vitnesbyrd i det offentlige rom

«Guds rike kommer vel av seg selv uten vår bønn, men vi ber i denne bønn at det også må komme til oss.»⁸ Luthers korte forklaring av Fader vår i Luthers lille katekisme skisserer den andre dimensjonen av det lutherske vitnesbyrdet i verden: dimensjonen av tålmodig håp og profetisk overbevisning. Et luthersk vitnesbyrd i det offentlige rom har sitt utgangspunkt i Guds invitasjon til sin lovede framtid. Denne forståelsen av Guds rike gir kirkens aktiviteter tydelig relevans, men det gjør ikke Guds rike avhengig av kirkens aktiviteter. Dermed taler det lutherske offentlige vitnesbyrdet i en fredfull og ansvarlig ånd. Vitnesbyrdets framgang avhenger til syvende og sist ikke av kirken selv eller av velvillige politiske omstendigheter.

Perspektivet om håp peker mot den altomfattende rekkevidden av Guds rettferd og nåde. Det offentlige vitnesbyrdet ser utover den umiddelbare sammenhengen og søker å involvere seg i andre sammenhenger. Lutherske menigheter og kirker engasjerer seg derfor i den offentlige sfæren i vid forstand, med et ønske om å overskride regionale, kulturelle og ideologiske grenser. På den måten tilsikter det lutherske offentlige vitnesbyrdet å utvide horisonten for sin egen sammenheng, for at det skal føre til en bredere offentlig samtale og skape nye offentlige rom.

Solidaritet og myndiggjøring: Kjærlighetens vitnesbyrd i det offentlige rom

Når vi lever i Kristus og blir forvandlet av Guds kjærlighet, blir vi frigjort til å elske og tjene andre. Men «hvem er min neste?» (Luk 10,29). Jesu svar utvider den vanlige forståelsen av «neste» og krever at vi river ned skiller som etnisitet, rase, kjønnsoppfatninger og sosial status: Den andre personens behov er det eneste som gjelder.

Kallet til nestekjærlighet er en vesentlig del av det kristne livet. Det er et kall til den individuelle troende, akkurat som det er et kall til fellesskapet av troende i kirken. Det leder kirken til offentlig kamp for rettferdighet og ansvarlig forvaltning. Det å være frigjort av Guds nåde til å elske og tjene vår neste innebærer at vi erklærer solidaritet med samfunnets svakeste. Det kristne vitnesbyrdet i det offentlige rom må primært være preget av å vurdere konsekvensene av politiske beslutninger som angår de mest utsatte i samfunnet. Det kristne vitnesbyrdet i det offentlige rom skal ikke

⁸ «Luthers lille katekisme», i Jens Olav Mæland (red.), *Konkordieboken* (Oslo: Lunde, 1985), s. 285.

være styrt av de mest innflytelsesrike gruppenes regnestykker, men av en lengsel etter å formidle Guds rettferdighet og nåde til alle.

Det rette stedet for det offentlige vitnesbyrdet er både i samfunnets sentrum og randsoner. Siden alle mennesker er Guds skapninger, skapt med like stor verdighet, er kirken kalt til å stadig å se med kritisk blikk på kulturelle forskjeller mellom sentrum og randsonen, mellom mektig og undertrykt, mellom høy og lav. Ved å vitne om at Kristus ble menneskenes tjener, må de lutherske kirkene være (selv)kritiske i sitt engasjement overfor de politiske og kulturelle maktstrukturene.

Dialog og samarbeid er avgjørende for å skape et offentlig rom der alle kan delta på like vilkår. Å bidra til å bygge bærekraftige lokalsamfunn er et av samfunnets mest grunnleggende behov, spesielt på steder der mennesker med ulik sosioøkonomisk, etnisk, religiøs eller kulturell bakgrunn lever sammen. Der spiller lokale menigheter en betydelig rolle når de, i en ånd av nestekjærlighet, er med å bygge lokalsamfunn som kan overskrive inngrodd skillelinjer. Nøkkelen til lik deltakelse for alle i et rettferdig og fredelig samfunn er å sørge for et godt utdanningstilbud, slik at mennesker kan bli ansvarlige borgere i familien, fellesskapet og samfunnet.

Et profetisk diakonalt nærvær lever ut omsorgsfulle relasjoner til andre mennesker, både med hensyn til deres fysiske velferd og deres åndelige myndiggjøring. Slik forteller vi mangfoldige, myndiggjørende historier om menneskelig verdighet og solidaritet midt i sårbarhet, synd og lidelse.

Spørsmål om typiske trekk ved luthersk samfunnsengasjement

- Hva hjelper eller hindrer kirken i å engasjere seg frimodig og tydelig i det offentlige rom?
- Hva hjelper kirken med å holde fast ved et tålmodig og profetisk vitnesbyrd i samfunnet?
- Hvilke konkrete uttrykk for solidaritet og myndiggjøring finnes i din menighet, både blant medlemmer og blant ledelsen?

Hvordan kirken engasjerer seg i det offentlige rom

Eksempler på samfunnsengasjement

I hele LVFs historie har organisasjonen vært engasjert i en rekke avgjørende spørsmål av offentlig betydning. De følgende fem eksemplene viser at engasjement over tid i det offentlige rom er en viktig del av vårt liv som et globalt fellesskap. Ved å engasjere oss sammen i det offentlige rom lever vi ut vårt felles kall som kristne, frigjort av Kristus til å elske og tjene.

Eksempel 1: Engasjement for flyktninger

I etterkant av den andre verdenskrigen og den påfølgende migrasjonen av millioner av mennesker, gjorde LVF en aktiv innsats for Europas fordrevne. Å hjelpe flyktninger er et av LVFs hovedansvar, noe det har vært helt fra den første verdenskongressen i 1947 og fram til i dag. I dag er det ca. 65 millioner flyktninger i verden, medberegnet internt fordrevne, flyktninger og asylsøkere; LVFs humanitære hjelpeorganisasjon, Department for World Service, når ut til 2,3 millioner av dem. En betydelig innsats har vært gjort i forhold til de fire største krisesituasjonene i verden – i Irak, Syria, Den sentralafrikanske republikk og Sør-Sudan.⁹

Eksempel 2: Engasjement for å overvinne rasisme og ekskludering

Da rasediskrimineringen var på sitt aller verste i Sør-Afrika, noe som også påvirket fellesskapet i og blant landets kirker, uttalte LVF at menigheter som ga etter for apartheidlæren i praksis hadde ekskludert seg selv fra

⁹ Hensiktserklæring mellom LVF og kontoret til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) i 2014, på www.lutheranworld.org/news/lwfand-unhcr-sign-memorandum-understanding-humanitarian-cooperation.

«Welcoming the Stranger: Affirmations for Faith Leaders», en erklæring som drar veksler på prinsipper og verdier om gjestfrihet som er dypt rotfestet i store religioner, stadfestet av LVFs råd i 2013, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Welcoming_the_Stranger.pdf.

felleskapet. Apartheid ble betraktet som et teologisk anliggende fordi det brøt med grunnleggende teologiske prinsipper som ble tydelig formulert på 1977-generalforsamlingen i Dar es Salaam.¹⁰

Å bekjempe rasisme i alle dets former er fortsatt viktig for lutherske kirker globalt; i 2015 kom LVFs råd med en kraftig offentlig fordømmelse av rasisme.¹¹ Med en skjerpert bevissthet om både åpenlyse og skjulte utestengningsmekanismer tar de lutherske kirkene også opp andre former for ekskludering; de kjemper for rettferdige relasjoner og «conviviality». Begrepet *conviviality* innebærer liv i mangfoldige fellesskap, tuftet på gjensidige relasjoner og respekt for forskjellene og styrkene til de ulike individene og lokalsamfunnene. Forskjeller beriker fellesskapet.

Eksempel 3: Engasjement for likestilling

Som et konkret redskap for å sette vedvarende urett i kjønnsrelasjoner på dagsorden, godkjente LVFs råd LVFs retningslinjer for kjønnsrettferdighets i 2013.¹² Disse retningslinjene bygger på tiår med arbeid for å myndiggjøre kvinner og forplikter menighetsfellesskapet på å inkludere kvinner og ungdom på meningsfullt vis i beslutningstakingsprosesser. Resolusjonen fra LVFs generalforsamling i 1984 krever en kjønnsbalanse på minst 40 prosent kvinner og 40 prosent menn i alle styrende organer og arbeidsgruppekomiteer.¹³ Ordinasjonen av kvinner har vært en kjernesak for LVF og er en vesentlig del av LVFs ekklesiologiske refleksjoner.

Eksempel 4: Engasjement for klimarettferdighet

Sammen med sine økumeniske og tverreligiøse partnere har LVF jobbet kontinuerlig og utrettelig for å øke bevisstheten om klimaendringenes negative økologiske og samfunnsmessige virkninger. LVF ønsker retningslinjer som beskytter miljøet, demper klimaendringenes negative virkninger,

¹⁰ «Southern Africa: Confessional Integrity», uttalelse fra LVF-generalforsamlingen i 1977. Se Arne Sovik (red.), *In Christ – A New Community. Official Proceedings of the Sixth LWF Assembly in Dar es Salaam, Tanzania, June 13–25, 1977* (Genève: The Lutheran World Federation, 1977), s. 180.

¹¹ «The Sin of Racism», offentlig uttalelse fra LVFs råd på møtet i 2015, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Public%20Statement%20-%20The%20Sin%20of%20Racism.pdf.

¹² www.lutheranworld.org/sites/default/files/DTPW-WICAS_Gender_Justice.pdf

¹³ Carl H. Mau (red.), Budapest 1984. «In Christ – Hope for the World» *Official Proceedings of the Seventh Assembly of the Lutheran World Federation*, LWF Report No. 19/20 (Genève: The Lutheran World Federation, 1985), s. 224f.

sikrer en tilpasning til endrede vilkår og hindrer ytterligere ødeleggelse. LVFs engasjement på dette området går helt tilbake til den sjette generalforsamlingen i Dar es Salaam i 1977. Siden den gang har lutheranere vist ekstra bekymring for de mest sårbare, spesielt fattige og urbefolkning, gjennom prosjekter som «Fast for the Climate»-kampanjen og deltakelsen i tverreligiøse markeringer i forkant av Parisavtalen i 2015.¹⁴

Eksempel 5: Engasjement for fredelige interreligiøse relasjoner

I en verden preget av splid og strid, også blant religiøse fellesskap, er det et sterkt vitnesbyrd å bringe sammen mennesker med forskjellig tro for å styrke en felles forståelse og samarbeide om spørsmål som opptar begge parter. LVF er forpliktet på å fremme interreligiøs dialog og samarbeid. Et av kjennetegnene på LVFs tilnærming til interreligiøse relasjoner er å samarbeide med interreligiøse partnere i humanitært arbeid og engasjere seg i teologisk dialog mellom religiøse ledere og akademikere.¹⁵

Tre dimensjoner ved samfunnsengasjement

For hvert av disse eksemplene må tre grunnleggende, men overlappende dimensjoner av engasjement vurderes: praksis, ideer og strukturer. Sammen utgjør disse tre dimensjonene en omfattende tilnærming til kirkens engasjement i det offentlige rom.

¹⁴ «Fast for the Climate»-kampanje, på <http://fastfortheclimate.org/en/>.

«Statement on Climate Justice», offentlig uttalelse fra LVFs rådsmøte i 2014, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Council2014-PublicStatement_ClimateJustice.pdf.

«Advocacy and Action for Climate Justice», offentlig uttalelse fra LVFs rådsmøte i 2015, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Public%20Statement%20-%20Advocacy%20and%20Action%20for%20Climate%20Justice_0.pdf

¹⁵ «Joint Interreligious Declaration on Peace Building, Democracy and Development», mai 2014, Dar es Salaam (Tanzania), på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Interreligious_Declaration-DaresSalaam_8May2014.pdf.

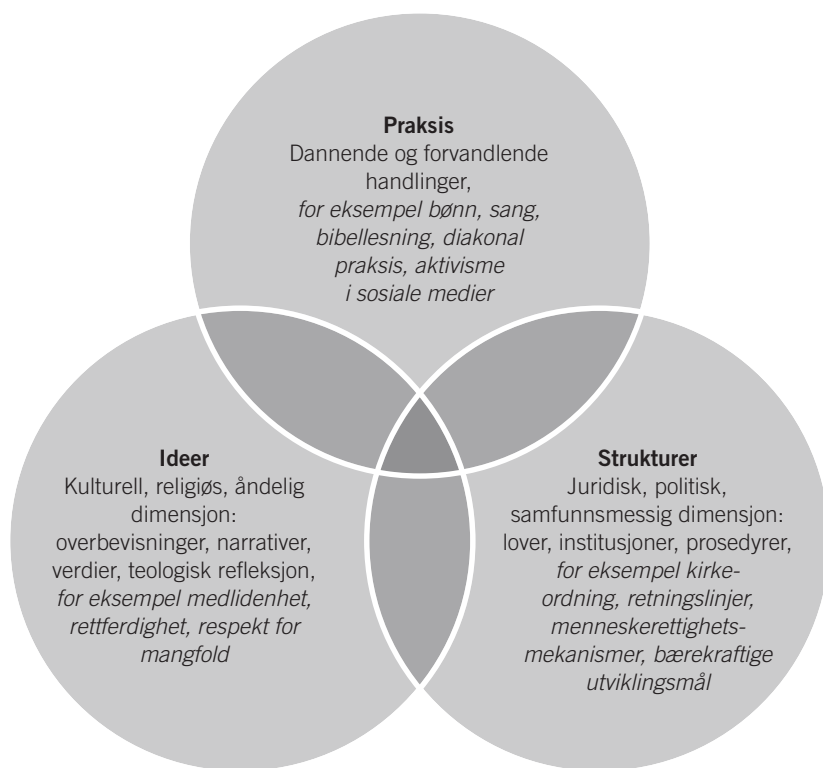
Communiqué of the Interfaith Consultation «Religious Life and Public Space in Asia», September 2015, Hong Kong, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/interfaith_consultation_communique_0.pdf

Cooperation between the LWF and Islamic Relief Worldwide, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/lwf_and_islamic_relief_collaboration_2.pdf

Simone Sinn, Mouhanad Khorchide, Dina El Omari (red.), *Religious Plurality and the Public Space. Joint Christian-Muslim Theological Reflections* (Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 2015), på www.lutheranworld.org/sites/default/files/DTPW-Studies-201501-Religious_Plurality_in_Public_Space.pdf

For det første har vi den synlige, håndgripelige handlingen: konkret praksis der mennesker får erfare noe umiddelbart. Den andre og tredje dimensjonen er ofte mer usynlig, men de kan være desto mer kraftfulle. Den andre dimensjonen består av ideer som overbevisninger, tankemønstre, narrativer, teologi og verdier som motiverer og styrer praksis. Dette er den kulturelle–religiøse–åndelige dimensjonen. Den tredje dimensjonen er det institusjonelle og prosessuelle rammeverket som avgrenser manøvreringsrommet i samfunnet. Dette er den juridiske–politiske–samfunnsmessige dimensjonen. Mens ideene legger det logiske grunnlaget for praksis innenfra, skaper strukturene et logisk ytre rammeverk. Denne forskjellen minner om det klassiske lutherske skillet mellom de to regimentene som vi har gjort rede for tidligere.

Alle de tre dimensjonene henger sammen, men de er aldri identiske. De påvirker hverandre gjensidig og utfordrer hverandre. Ideer motiverer og styrer ofte praksis, men hvis praksis forandrer seg, kan ideene også endres. Vi finner en lignende dynamikk mellom praksis og juridiske bestemmelser.

Helt fra begynnelsen har det overordnede kriteriet for LVFs samfunnsengasjement vært om det lindrer lidelsene til de mest utsatte menneskene eller ikke. Målet er å oppnå lik tilgang, trygghet og meningsfull deltakelse – et rettferdig rom – for alle. Gjennom det globale kirkefellesskapet er kirkenes felles praksis, ideer og strukturer bevisst innrettet mot dette målet. Selv om det har blitt gjort betydelig framgang, finnes det fortsatt urett i det offentlige rom. Det fordrer at kirkefellesskapet, menigheter og individer reflekterer over hva som har blitt gjort og finner nye måter å engasjere seg på i det offentlige rom for å skape meningsfull forandring i samfunnet.

Spørsmål om kirkens engasjement

- Hvordan bidrar kirken til å styrke samfunnsstrukturer som tar ansvar og utfordrer problematiske strukturer i samfunnet?
- Hvordan kan kirkens åndelige og diakonale arbeid myndiggjøre kirke-medlemmer til å være aktive samfunnsborgere?
- Kan dere gi noen eksempler på nye eller konstruktive måter å utøve samfunnsengasjement på? Kan dere selv tenke dere å ta i bruk noen av disse?

Handlingsplan for kirkens engasjement i det offentlige rom

Analysere samfunnsspørsmål på inkluderende vis

Siden mange samfunnsspørsmål er svært komplekse og involverer mange aktører, er det nødvendig å granske dem grundig for å prøve å forstå hva som står på spill. Det innebærer å lytte til de som er berørt, samt å undersøke hva forskningen sier på området. I slike prosesser må man identifisere ulike gruppers behov og interesser og se kritisk på de involverte maktstrukturene. Kirken må være tydelig på sitt eget forhold til det aktuelle samfunnsspørsmålet og forsøke å sørge for at ulike stemmer blir hørt og involvert.

Styrke tillitsfulle relasjoner

Konfliktsituasjoner preger mange av verdens fellesskap. Kirken er kalt til å bygge tillitsfulle relasjoner og velge fredens vei i møte med andre samfunnsaktører. Kirken kan skape rom for ærlig diskusjon om spørsmål som kan være splittende. Kirken er kalt til å vise og legge til rette for omvendelse, legedom og tilgivelse, og bane vei for forsoning. Kirken inviterer til gjensidig ansvar, er aktivt engasjert i å forme et inkluderende sivilsamfunn og deltar i solidaritetsnettverk.

Imøtegå urett

Midt i komplekse spørsmål hever kirken en profetisk stemme når menneskers verdighet og grunnleggende menneskerettigheter krenkes. Noen ganger kan kirken bruke eksisterende metoder for å forsvare de marginaliserte og utestengte, mens andre ganger må den finne kreative og usedvanlige måter å kjempe mot urettferdighet på. Evangeliet gir en klar visjon om å forvandle undertrykkende strukturer og destruktive systemer. Kristne er kalt til å engasjere seg i politikk, ikke for å få makt, men for å

myndiggjøre dem som lider urett. Kirken anser loven og god statsstyring som svært viktige strukturelle betingelser for å kunne bevare rettferdighet og fred i samfunnet.

Løfte opp tegn til håp

Kirken er et sted som inviterer mennesker til å oppdage tegn til håp og koble seg på Guds dype kjærlighet til verden. Kirken følger mennesker på deres åndelige reise når de får del i Guds ord og kan gi uttrykk for håp gjennom Den hellige ånd. Kirken kobler seg på initiativ som sprer håp i samfunnet ved å åpne nye muligheter der mennesker føler seg fortappt eller håpløse. Sjelesorg, diakonale initiativ og samfunnsengasjement peker på konkrete alternativer for mennesker som lever i destruktive situasjoner. Forkynnelsen av håp er en viktig dimensjon ved kirkens samfunnsengasjement.

Myndiggjøre mennesker

Kirken ønsker å styrke menneskers medvirkning, så de kan leve ut deres fulle potensial. Evangeliet målbærer en visjon om at alle barrierer som hindrer mennesker i å delta fullt og helt i samfunnet må fjernes (Luk 4,18). Kirken lytter til mennesker som lider og er til stede for dem, Kirken er på utkikk etter måter å myndiggjøre mennesker på gjennom diakonalt nærvær, utdanning, kamp for rettferdighet og noen ganger ved å delta i motstandsbevegelser. Kirken gleder seg med mennesker når de får oppleve frigjøring og legedom, når de får ta del i rettferdighet og fred og kan leve i verdighet.

Kirken i det offentlige rom – En uttalelse fra Det Lutherske Verdensforbund¹⁶

1. Lutheranere bekrefter kallet til samfunnsengasjement

Ved feiringen av reformasjonens 500-årsjubileum ønsker det lutherske kirkefelleskapet å bekrefte at kirkens offentlige engasjement er en viktig del av hva det innebærer å være lutheraner. Samfunnsengasjement er kirkens pågående respons til friheten vi har fått i Kristus til å elske og tjene vår neste. Reformasjonen ga klart uttrykk for at denne friheten kommer fra frelsen av nåde ved tro.

I en tid da religionens rolle og autoritet er under debatt, ønsker vi å tydeliggjøre hvorfor og hvordan vi som lutheranere kan være aktivt til stede i det offentlige rom. Når vi skuer mot framtiden som et globalt kirkefelleskap, svarer vi på kallet til å ha et enda større nærvær i det offentlige rom.

Kristne er formet av evangeliet. Guds frigjørende kraft forvandler oss til å leve et liv som gjenspeiler evangeliet om Jesus Kristus. I Kristus omfavner Gud vår skrøpelighet, lidelse og synd, og gir menneskene nytt liv (Fil 2). Dåpen er ankerfestet for det kristne livet og for kristent engasjement i det offentlige rom. Bibelen utfordrer oss til alltid å være klare til å forsvare oss når noen krever oss til regnskap for det håp vi eier; vi skal gjøre det ydmykt og med gudsfrykt (se 1 Pet 3,15f). Dåpen innebærer et kall til et liv i tro, håp og kjærlighet (1 Kor 13,13), et kall til å vise omsorg for alle.

Kristne fellesskap har en offentlig dimensjon, for de er kalt av Gud til å være forvandlingsaktører i verden (Rom 12,2). Kirker og menigheter er kalt til å bevege seg utover sin institusjonelle komfortsone og på profetisk vis leve midt blant alle skrik og håp som gjenlyder fra deres lokale og globale sammenhenger. Når menigheter isolerer seg fra bekymringer som opptar samfunnet, svikter de kallet til å være lys og salt i verden (Matt 5,13–16).

¹⁶ Denne offentlige uttalelsen ble utformet da LVFs råd møttes i Wittenberg i Tyskland i juni 2016.

2. Lutheranere forplikter seg på å styrke det offentlige rom som et rettferdig sted for alle

Vi ser for oss det offentlige rom som et rettferdig sted for alle og bekrefter vår forpliktelse til å bidra aktivt til et slikt rom. Tre viktige elementer preger det offentlige rom som et rettferdig sted for alle: (a) lik tilgang til felles goder og politiske beslutningsprosesser, (b) sikkerhet, spesielt for de sårbare, og (c) meningsfull deltakelse av og samhandling mellom alle grupper i samfunnet.

Samfunnsmessig myndiggjøring skjer når grupper som tradisjonelt har vært utestengt fra sosiale, politiske og økonomiske prosesser gjør sine stemmer hørt, får fremmet sine krav offentlig og dermed blir i stand til å bidra til utformingen av offentlige retningslinjer og kulturell forvandling.

3. Lutheranere bekrefter religiøse fellesskaps offentlige rolle og ansvar

I møte med tendenser til å begrense religion til privatsfæren og trekke seg tilbake til lukkede felles rom, bekrefter vi at religiøse fellesskap har en offentlig samfunnsrolle. De kan bidra aktivt til det beste for fellesskapet ved å dele sine åndelige visjoner og verdier, sette ord på hva de oppfatter som et rettferdig og fredelig samfunn, kjempe mot undertrykkende strukturer og tjene mennesker med behov.

En slik offentlig rolle medfører et ansvar for å være forpliktende og etterrettelig, både i institusjonelle anliggender og når det gjelder teologisk lære. Lutheranere er svært bevisste på menneskelig svakhet og synd, også innad i kirken. På grunn av dette kan ikke kirken påberope seg en overlegen stilling i den offentlige samtalen. Evangeliets ord gir liv til verden, og kirken er et redskap som sørger for at evangeliet blir hørt. Derfor er kirken kalt til å engasjere seg både kritisk og selvkritisk i denne verden.

4. Lutheranere understreker forskjellen mellom det verdslige og det åndelige regimentet

Når man ønsker å ha et aktivt nærvær i det offentlige rom, er det nyttig å skille mellom det verdslige og det åndelige regimentet. Ifølge luthersk teologi brukes loven i det verdslige regimentet for å ordne samfunnet slik at alle mennesker kan leve sammen i fred. I sentrum av det åndelige regimentet finner vi formidlingen av evangeliet om Guds store kjærlighet til denne verden. Det å forkynne Guds nåde er et grunnleggende trekk ved vår kirke og ett av våre bidrag i det offentlige rom.

Lutheranere skal kjempe mot politisering av religion og religiøse aktørers instrumentalisering av politikk. En slik dynamikk forvrenger begge regimenterenes betydning og blir destruktiv for samfunnet generelt. Kirkens oppgave er ikke å dominere det offentlige rom. Tvert imot må den advare mot ethvert verdensbilde og enhver religion, det være seg kristendommen eller andre, som får dominere det offentlige rom. Lutheranere understreker betydningen av religions- og trosfrihet som en måte å beskytte det åndelige regimentet i menneskers liv fra utilbørlig innblanding. Lutheranere fordømmer enhver form for vold, både privat og offentlig, og enhver hat-retorikk i religionens navn.

5. Lutheranere erkjenner det offentlige rom som et felles rom

I lokalsamfunnet lever lutheranere sammen med mennesker fra andre religiøse tradisjoner og med andre overbevisninger. Dialog og samarbeid er avgjørende for å kunne skape et deltakende offentlig rom. Siden konflikter plager mange samfunn, er kirken kalt til å vandre fredens vei sammen med andre og bygge tillitsfulle relasjoner. Kirken er kalt til å legge til rette for prosesser som skaper omvendelse, legedom og tilgivelse, samt stake ut en ny kurs som åpner for forsoning. Kirken er aktivt engasjert i å forme et levende sivilsamfunn og ønsker å være en del av solidaritetsnettverk.

6. Lutheranere bekrefter at menneskerettighetene er et viktig verktøy for å fremme rettferdighet og fred

Det kristne vitnesbyrdet i det offentlige rom er primært styrt av å vurdere konsekvensene av politiske beslutninger for samfunnets svakeste. Som Guds skapninger er alle mennesker skapt med lik verdighet. Derfor er kirken kalt til å stadig evaluere kulturelle forskjeller mellom sentrum og randsonen, mellom mektig og undertrykt, mellom høy og lav. I en mangfoldig og globalisert verden har menneskerettighetene blitt et viktig redskap for å fremme rettferdighet og fred.

7. Lutheranere forplikter seg til fem hovedaktiviteter i det offentlige rom:

- a) Analysere samfunnsspørsmål på inkluderende vis
- b) Styrke tillitsfulle relasjoner
- c) Imøtegå urett
- d) Løfte opp tegn til håp
- e) Myndiggjøre mennesker

Studiegruppen

Medlemmer

Erkebiskop dr. Antje Jackelén (Sverige) som leder

Biskop em. dr. Suneel Bhanu Busi (India)

Rev. dr. Eva Harasta (Østerrike)

Dr. Eneida Jacobsen (Brasil)

Dr. Kathryn M. Lohre (USA)

Rev. Lusungu Mbilinyi (Tanzania)

Dr. Jerzy Sojka (Polen)

LVF stab

Rev. dr. Simone Sinn (Tyskland) som koordinator

Rev. dr. Kenneth Mtata (Zimbabwe)

Dr. Ojot Ojulu (Etiopia)

DEN NORSKE KIRKE

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

Referat fra møte i Det lutherske verdensforbunds nasjonalkomité 8. november 2017

Sted: Kirkens Hus, Oslo

Til stede:

Fra Den evangelisk-lutherske frikirke: Jakob Breda Antonsen og Jarle Skullerud

Fra Den norske kirke: Kristine Sandmæl, Harald Hauge, Kjell Nordstokke, Marianne Brekken, Kjetil Drangsholt, Atle Sommerfeldt, Berit Hagen Agøy, Knut Hallen, Einar Tjelle (referent)

Observatører og andre:

KFUK-KFUM: Jens Bjelland Grønvoll, NMS: Jeffrey Huseby, Kirkens Nødhjelp: Anne-Grete Larsen, Kirkens Bymisjon: Steinar Eraker,

Den finske menigheten i Norge: Annsi Elenius, Den Islandske Evangeliske- lutherske menighet i Norge: Lilja Kristín Þorsteinsdóttir, Svenska Kyrkan i Norge: Per Anders Sandgren,

Biskop Atle Sommerfeldt hadde en kort andakt til åpning. MKRs leder Kristine Sandmæl ledet møte.

Sak 01/17 Rapport fra LVFs generalforsamling,

Det ble referert til en fyldig skriftlig rapport fra Mellomkirkelig råd. Generelt sett var det en vellykket og god generalforsamling. Fra samtalen ble det rike gudstjenestelivet understreket, preget av det afrikanske vertskapet og kontekstuelle perspektiver. Viktig hovedtema: Hva innebærer det å være frelst av Guds nåde? Hva nå? Mange viktige resolusjoner. Et sterkt fokus på kjønnsbasert vold. Et gjennomslag for å etablere et trygt rom/snakke åpent om dette i en generalforsamling. En kombinasjonen av tydelig tema på kvinners Pre Assembly og dr. Dennis Mukweges sterke innlegg muliggjorde dette. Generelt har vi sett et skifte fra nord til sør; flere deltok fra sør, og langt flere kvinner enn før tok ordet i plenum. Det går muligens mot en større regionalisering i årene som kommer, en *polysentrisk* utvikling.

LVF er en velfungerende organisasjon, som også har spilt en konstruktiv rolle i forhold til vanskelig saker om seksualitet. Helhetlig misjon, flyktninger, klima og ulikhet ble sentrale temaer. Viktige bidrag ble levert også fra NMS og KN. Jakob Breda Antonsen fra Frikirken og Kjetil Drangsholt fra Den norske kirke er nye rådsmedlemmer i LVF. Se ressursiden fra generalforsamlingen: <https://www.lwfassembly.org/en>

Oppfølging:

- Noe liturgi/spirituelle ressurser fra generalforsamlingen er allerede tatt i bruk. Her kan mer gjøres tilgjengelig/brukes.
- Følge opp temaer fra generalforsamlingen knyttet til Bærekraftsmålene/Agenda 2030, som ulikhet, klima og kjønnsbasert vold: Arbeid gjennom *Kirkelig ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep* kan være en felles oppfølging. Hvordan kan dette koples til #meetoo-kampanjen, NKRs relansering av «torsdag-i-svart»? Dette bør ikke bare være i «spesialiserte organisasjoner», men ut i kirkene og organisasjonene.

- Young Reformers må fortsette. Hvordan viderefører vi dette? Vi må våge å tenke innovativt, leve i stadig reformasjon.
- LVF jobber med strategiarbeid ut ifra signalene på generalforsamlingen, så dette kommer kirkene tilbake til.

Sak 02/17 Orientering fra kirkene/organisasjonene

Frikirken: Nytt Synodemøte og hovedmarkering av reformasjonen ble nylig avholdt. Yngre delegater og ny rekruttering. Jarle Skullerud gjenvalgt som synodeleder. Skullerud møter også i LVFs nasjonalkomite sammen med nytt rådsmedlem i LVF, Jakob Breda Antonsen, og en person til. Takknemlig for samarbeid med og tilrettelegging fra Mellomkirkelig råd.

Kirkens Nødhjelp : Fokus på blant annet Syria, Sør-Sudan, Etiopia og rohingaene fra Myanmar. Julekampanjen «La flere fylle fem». Samarbeid med LVF og andre knyttet til diakoni, religion og utvikling og FNs bærekraftsmål. Vil være tett på oppfølgingen av ulikhet-økonomisk rettferdighet.

NMS: Omorganisering, nye nettsider og profil. Nye «signal-setninger»: *Dele tro på Jesus, utrydde fattigdom, bekjempe urettferdighet*. 150-årsfeiring for Den gassisk-lutherske kirke. En suksesshistorie, dog korrupsjon og maktkamper i kirkestyret. I Thailand har de åpnet for kvinnelige prester (mens øverste kirkeleder var på perm!). Kritisk samtale om dyre norske misjonærer. NMS har feiret 175 år, ønsker å se framover.

KFUK-KFUM/: Luther-prosjekt-«gaven»; fire videoer på youtube. <https://kfuk-kfum.no/aktiviteter/ressursmaterieell/andakter-og-tro/lutherfilmer> Prosjektet skal holdes varmt også etter 2017. Det vil komme en felleserklæring fra norske barne- og ungdomsorganisasjoner om samarbeid med Den norske kirke, om at det er helt greit med bilateralt samarbeid (på bakgrunn av signaler om at Dnk ikke vil samarbeide med enkeltorg.) Diakonal vending; ikke bare arbeid for «den hvite middelklassen», men «forandringshus», åpne barnehager, kulturskoler med «kultur for alle». En samfunnsaktør. Fokus også på intergenerasjonelt lederskap og ledertrening på kirke og samfunn.

Kirkens Bymisjon: Omorganisering. TV-aksjonen i 2018 er en positiv utfordring. Sykehjem på anbud er en stor og krevende sak. Fattige tilreisende/migrasjon har blitt en større sak. Integrering av flyktninger i bydelene. Seksualisert vold er ofte en tidlig grunn til rusavhengighet, noe som er underkommunisert. Viktig å styrke arbeidet i forhold til seksualisert vold.

Svenska Kyrkan: Vi er også koplet til LVF og KN gjennom Svenska Kyrkans internasjonale arbeid. Fint å bli invitert til LVFs nasjonalkomite.

Den evangelisk-lutherske kirke i Finland: Takker for muligheten til å være med. En ny runde med diskusjon om kvinnelig ordinasjon i deler av kirken. En krevende dialog om samkjønnet ekteskap. Man ser positivt på den «norske modellen». Finland feirer ikke bare 500 år i år, men også 100 års selvstendighet.

Den evangelisk-lutherske kirke på Island: Takk for invitasjon og inkludering. Bekymret for framtida med tanke på synkende medlemstall i Norge. Nå bare 1400 medlemmer. Tidligere var vi 7000.

Den norske kirke: Et løpende engasjement i forhold til flyktninger og migranter. Utfordringen nå er at det kommer svært få flyktninger til Norge i en tid med rekordmange mennesker på flukt. Det er mye villighet og kapasitet lokalt. Dnk er medutgiver av en ny kritisk rapport om konvertitter fra Iran. Bredt program på videreutdanning av presteskapet fokusert på Luther og reformasjonen. God oppslutning og positive tilbakemeldinger

Utfordrende sak med ny lov om tros- og livssynssamfunn. Krevende signaler med tanke på økonomi framover samt uklar arbeidsgiverlinje. Dette vil i så fall gå utover andre kirker og livssynssamfunn.

Sak 3/17 Orienteringssaker

1. Young Reformers <https://www.lutheranworld.org/news/reformer-today-about-churchs-future> Viktig at dette kan fortsette. Lurt å knytte videre kontakt med barne- og ungdomsorganisasjoner.

2. LVF-prosess om diakoni ved Steinar Eraker, Kirkens Bymisjon

En europeisk LVF-prosess som begynte i 2011. Maria Halldén, diakon i Oslo domkirke, og Steinar Eraker vært med fra begynnelsen. Første runde endte med rapporten «Seeking Conviviality», som også er oversatt til norsk <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/diakoni-og-samfunnsansvar/diakoni/liv-i-mangfoldig-fellesskap/>

Dokumentet «Conviviality»; «The art and praxis of living together», er blitt mer aktuelt de senere årene. Økt migrasjon og polarisering har ført til at homogene samfunn oppløses, og flere spenninger kommer til uttrykk. I neste fase har prosessen sett mer på økonomi; velferdsstaten er under press, korrupsjon, gjeld etc. Mye av dette har igjen ført til arbeidsmigrasjon. Rapporten foreligger på engelsk:

<https://www.lutheranworld.org/content/resource-towards-convivial-economy> Disse to rapportene var viktige i forberedelsen til generalforsamlingen. Prosessen fortsetter. Det har også vært et samarbeid med LVF og VID/NMS på *Use your talents*, sist i Trondheim under diakonikonferansen 31.10.

3. Besøk av Fidon Mwombeki, direktør for LVFs Misjon og utvikling (DMD) v/Knut Hallen

Bakgrunnen for besøket i oktober var oppfølging av LVFs misjonskonsultasjonen i 2016, hvor LVF inviterte misjonsorganisasjoner og andre aktører. Fidon møtte nå ledere fra syv SMM-organisasjoner, samt Misjonssambandet og Kirkens Nødhjelp. Fidon innledet om misjon fra 1947 til i dag, hvilken rolle LVF har, og hvilken rolle misjonsorganisasjoner har. Viktige å se diakoni og fornyelse/kirkevekst sammen. Karismatiske kirker tapper mange lutherske kirker for ressurser. Dette ble problematisert.

KN støtter DMD samt bilateralt samarbeid med medlemskirker. Men deler av dette mandatet ligger utenfor KNs mandat. Fint om misjonsorganisasjoner kan komme tettere inn i dette samarbeidet for å komplementere hverandre. I DMD styrker vi gjensidighet, åpenhet og ansvarlighet, og vi er kritiske til asymmetrisk makt

Det ble en samtale rundt helhetlig misjon og rolleavklaringer. Det ble foreslått at dette kunne bli et tema på neste møte i LVFs nasjonalkomiteé. Signaler fra flere om tydeligere

støtte til/samarbeid med LVF om helhetlig misjon. Frikirken nytenker om sitt misjonsarbeid i disse dager. Viktig å avklare roller og snakke hverandre opp. *Rettferdighetskonferansen* i november 2018 er et godt eksempel på bredt samarbeid.

4. **Lansering 2018 av LVF-dokumentet *The Church in Public Space*** (om kirken i det offentlige rom), som snart kommer i norsk oversettelse med studieopplegg: https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/exhibit_9.3_the_church_in_the_public_space_-_a_study_document_of_the_lwf_0.pdf

Sak 4/17 Eventuelt

Neste møte i LVFs nasjonalkomité: **Torsdag 25. oktober 2018.**

Et mulig tema for dette møtet kan også være impulser fra KV's misjonskonferanse i Arusha i mars 2018 koplet til «Helhetlig misjon».